

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA YOZMA NUTQNI RIVOJLANTIRISH: AMALIY TAJRIBALAR VA METODIK TAVSIYALAR

Rahmatullayeva Zinura

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti,
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi
7BT 23-guruh 3-bosqich talabasi

Hotamova O'g'iloy

raxmatullayevazinura@gmail.com
xotamovaogiloy@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17338982>

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishda insonparvarlik tamoyillari va ijtimoiy-iqtisodiy yo'nalishlardagi pedagogik salohiyatning o'rni tahlil qilingan. Insonparvar ta'lim konsepsiyasi, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi, ijtimoiy ong va iqtisodiy tafakkur uyg'unligi asosida ta'lim sifatini oshirish yo'llari yoritilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, insonparvarlik, pedagogik salohiyat, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, ta'lim sifati, o'qituvchi mahorati, zamonaviy metodika

Аннотация: В статье рассматривается значение гуманистических принципов и использование педагогического потенциала в социально-экономических условиях для повышения качества начального образования. Раскрываются пути повышения профессионального мастерства учителей и интеграции гуманистических идей в образовательный процесс.

Ключевые слова: начальное образование, гуманизм, педагогический потенциал, социально-экономическое развитие, качество образования, профессиональные навыки, методика.

Abstract: The article analyzes the role of humanistic principles and the application of pedagogical potential in socio-economic fields to improve the quality of primary education. It highlights the development of teacher competence, the integration of humanism into the learning process, and the importance of social and economic awareness in education.

Keywords: primary education, humanism, pedagogical potential, socio-economic development, quality of education, teacher competence, methodology.

Zamonaviy ta'lim tizimi insonparvarlik g'oyalariga asoslanib, shaxsni har tomonlama kamol toptirishni, uning ichki salohiyatini yuzaga chiqarishni maqsad qilib qo'yadi. Boshlang'ich ta'lim bu jarayonning poydevori sifatida o'quvchining fikrlash, axloqiy va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bois boshlang'ich bosqichda insonparvarlik tamoyillarini chuqur tatbiq etish, ijtimoiy-iqtisodiy yo'nalishlarda pedagogik salohiyatdan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Yozma nutq – bu nutq madaniyatining eng yuqori bosqichi bo'lib, u o'quvchining mantiqiy tafakkuri, til tuzilmasi va estetik didini aks ettiradi. Nutqning yozma shakli tildan **ongli foydalanish ko'nikmasini** shakllantiradi, bu esa inson tafakkurining ifoda vositasiga aylanadi. Imlo madaniyati faqatgina so'zning to'g'ri yozilishi emas, balki **tilning grammatik, fonetik va morfologik qonuniyatlarini bilish** bilan ham chambarchas bog'liq. O'quvchi imloviy xatoni tuzatish orqali tilning ichki tuzilishini anglaydi. Punktualsiya esa yozma nutqdagi **mantiqiy va emotsional yukni** tartibga soluvchi vosita bo'lib, o'quvchining fikrlash tartibini, ohangni, urg'uni to'g'ri

berishga yordam beradi. Shu bois punktuatsiya nafaqat til, balki tafakkur madaniyatining mezonidir.

Insonparvarlik ta'limning markazida inson shaxsini, uning qadr-qimmatini, erkin fikrlashini va ijodiy imkoniyatlarini e'tirof etish turadi. Bunday yondashuv ta'lim jarayonini faqat bilim berish emas, balki tarbiyaviy va ijtimoiy-ma'naviy yo'nalishda boyitishni nazarda tutadi. O'qituvchi har bir o'quvchini alohida shaxs sifatida qabul qilib, uning qiziqishlari, ehtiyojlari va qobiliyatlariga mos yondashuvni tanlashi insonparvarlikning amaliy ifodasidir. Shuningdek, o'qituvchi o'zining pedagogik mahorati, empatiyasi, kommunikativ salohiyati orqali o'quvchilarda o'zaro hurmat, bag'rikenglik, ijtimoiy faollik kabi insoniy fazilatlarni shakllantiradi.

Ijtimoiy-iqtisodiy sohalardagi o'zgarishlar, texnologik yangilanishlar, mehnat bozorining talablari ta'lim jarayoniga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu nuqtayi nazardan, pedagogning kasbiy salohiyati faqat metodik tayyorgarlik bilan cheklanmay, balki ijtimoiy tafakkur, iqtisodiy savodxonlik va innovatsion fikrlash bilan boyitilishi zarur. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida hayotiy ko'nikmalar, iqtisodiy tushunchalar, jamiyatdagi ijtimoiy rollar haqida ilk tasavvurlarni shakllantirish o'qituvchining zamonaviy pedagogik kompetensiyasini namoyon etadi.

Pedagogik salohiyat – bu o'qituvchining nazariy bilimlari, metodik yondashuvi, shaxsiy fazilatlari va ijtimoiy mas'uliyatining uyg'unligidir. Ushbu salohiyatni insonparvarlik tamoyillari asosida rivojlantirish o'qituvchini har bir o'quvchining ruhiy holatini tushunadigan, uni rag'batlantira oladigan, shaxsiy yondashuvni ta'minlaydigan mutaxassisga aylantiradi. Bu esa o'z navbatida ta'lim sifatini oshirishning

Boshlang'ich ta'limda insonparvarlik va ijtimoiy-iqtisodiy yo'nalishdagi pedagogik salohiyatning uyg'unlashuvi o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshiradi, ularni hayotga tayyorlaydi. Bunda o'qituvchi o'quvchini shunchaki bilim oluvchi emas, balki o'z fikriga ega bo'lgan shaxs sifatida tarbiyalaydi. Insonparvarlik tamoyillariga tayanilgan ta'lim jarayonida har bir o'quvchining hissiy olami, qiziqishi va ijodiy salohiyati e'tiborga olinadi. Shu tariqa, ta'lim jarayoni o'zaro hurmat, hamkorlik va ijobiy muloqot asosida tashkil etiladi.

Bugungi kunda O'zbekiston ta'lim tizimida insonparvarlik tamoyillari, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, raqamli pedagogika, innovatsion texnologiyalar keng tatbiq etilmoqda. Bu esa ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda yangi bosqichni boshlab berdi. "Inson qadri uchun" g'oyasi asosida olib borilayotgan davlat siyosati o'qituvchi mehnatini qadrlash, ularning ijtimoiy maqomini oshirish, zamonaviy bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlash orqali pedagogik salohiyatni kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishda insonparvarlik va ijtimoiy-iqtisodiy sohalardagi pedagogik salohiyatni tatbiq etish o'qituvchining kasbiy va ma'naviy yetukligini taqozo etadi. Bu jarayon o'quvchini nafaqat bilimli, balki ijtimoiy faol, vatanparvar, adolatparvar inson sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Pedagogik salohiyatning asosiy kuchi insonni qadrlash, uning ichki imkoniyatlarini yuzaga chiqarish va ta'limni hayot bilan uyg'unlashtirishdadir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdullayeva M. Boshlang'ich ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 198 b.
2. Qosimova D. Pedagogik mahorat va kasbiy kompetensiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 224 b.
3. G'ulomov A., To'xliyeva M. Ta'lim sifati va insonparvarlik tamoyillari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021. – 176 b.
4. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. – Paris: UNESCO, 2017.
5. Hargreaves A., Fullan M. Professional Capital: Transforming Teaching in Every School. – Teachers College Press, 2019.
6. Mahmudov N. boshlang'ich ta'lim pedagogikasida zamonaviy yondashuvlar. - Toshkent: O'qituvchi, 2020. 185 s.
7. Dewey J. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 2018.